

КЛАРИСЕ

ЛІС

Пристрасть,

ПЕК

згідно з Т.Х.

ТОР

Переклад Наталії Пнюшкової

*Obra publicada com o apoio do Ministério das Relações Exteriores
do Brasil em conjunto com a Fundação Biblioteca Nacional —
Ministério do Turismo*

*Робота опублікована за підтримки Міністерства закордонних
справ Бразилії спільно з Фондом Національної бібліотеки Бразилії —
Міністерства туризму*

BIBLIOTECA NACIONAL

SECRETARIA ESPECIAL DA
CULTURA

MINISTÉRIO DO
TURISMO

MINISTÉRIO DAS
RELAÇÕES EXTERIORES

PÁTRIA AMADA
BRASIL
GOVERNO FEDERAL

Clarice Lispector

**A PAIXÃO
SEGUNDO G. H.**

Rocco

Кларісе Ліспектор

ПРИСТРАСТЬ, ЗГІДНО З Г. Х.

*З португальської переклала
Наталія Пнюшкова*

*Редакція
Інни Корнелюк*

ЛЬВІВ

УДК 821.134.3

Л-11

Кларісе Ліспектор

ПРИСТРАСТЬ, ЗГІДНО З Г. Х.

Роман

З португальської переклала Наталія Пньюшкова

Редакція Інни Корнелюк

Перекладено за виданням:

Copyright © 1964, Clarice Lispector,

Paulo Gurgel Valente e Pedro Gurgel Valente

Direitos desta edição reservados à

EDITORA ROCCO LTDA.

Av. Presidente Wilson, 231 - 80 andar 20030-021 - Rjo de Janeiro - RJ

Tel.: (21) 3525-2000 - Fax: (21) 3525-2001

rocco@rocco.com.br

www.rocco.com.br

Кларісе Ліспектор — бразильська письменниця з українським корінням, знана в усьому світі завдяки винятковому стилю письма і загадковим сюжетам творів. Г. Х. — заможна гарна жінка, сама у своїх апартаментах, заходить до кімнати покоївки, щоб прибрати її, та раптом знаходить там архаїчні символи і — таргана. Вона переживає страх, огиду та любов, занурюється у роздуми про життя, смерть, Бога і пошуки власної ідентичності.

Хто вона така — Г. Х.? Чому їй так страшно у цій кімнаті? Як віднайти вихід із власної пустелі, не загубивши себе? «Боже, я з великим здивуванням починала розуміти, що моя пекельна оргія — це власне людське мучинецьке життя», — свідчить героїня історії, наближаючись до шокуючої кульмінації свого перебування в кімнаті.

Авторка і в ліричних повторах приковує до начебто звичайних речей увагу читача, майстерно перетворюючи містичний роман у гіпнотичний текст. Де світ постає з відчуттів, думок і болісних одкровень, де таргани нагадують молитву й з'являються молитвою. Приголомшення, спантеличення, цікавість і відраза — лише декілька відчуттів, до яких спонукає нас культова Кларісе. Щоб пройти крізь них, читач має бути так само сповнений мужності, як і головна героїня, адже усвідомлення власного пекла — це лише початок.

Усі права застережені. Жодну частину цього видання не можна перевидавати, перекладати, зберігати в пошукових системах або передавати у будь-якій формі та будь-яким засобом (електронним, механічним, фотокопіюванням або іншим) без попередньої письмової згоди на це ТОВ «Видавництво Анетти Антоненко».

© Clarice Lispector, 1964, and Heirs of Clarice Lispector

© Наталія Пньюшкова, український переклад, 2022

© Інна Корнелюк, редагування, 2022

© «Видавництво Анетти Антоненко», 2023

ISBN 978-617-7654-95-6

Імовірним читачам:

Ця книжка така сама, як і будь-яка інша. Та я б зраділа, якби її читали лише ті, чиї погляди вже повністю сформовані. Ті, хто усвідомлює, що підхід до, власне, будь-якого явища вимагає поступовості та прискіпливості, перетинаючись навіть із цілковито протилежним тому, до чого прагне наблизитись. Ці читачі, і лише вони, поволі зрозуміють, що ця книжка ні в кого нічого не відбирає. Наприклад, я завдяки персонажу Г. Х. поступово почала відчувати непросте задоволення; втім, таки задоволення.

К. Л.

Arice Dispector

«Повноцінним можна назвати життя, яке завершується настільки повним ототожненням з “не-я”, коли вже немає “я”, що вмирає».

Бернард Беренсон

...я шукаю, шукаю. Намагаюся зрозуміти. Намагаюся передати мною пережите комусь, не знаю кому, але не хочу лишатися на самоті з тим, що пережила. Не знаю, що з тим робити, і мені страшно від цього безмежного безладу. Я не вірю у те, що сталося. Чи можливо, щоб зі мною сталося таке, що я, не усвідомлюючи, як його прожити, пережила щось інше? Я б хотіла назвати це «безладом», аби мати вдосталь упевненості й наважитися на ризик, адже тоді я б знала, куди повернутися: до попереднього «ладу». І віддаю перевагу слову «безлад», бо не хочу зізнаватися собі, що не жила; у цьому зізнанні я втратила б той світ, який мала, і знаю, що на інший не здатна.

Якби я таки переконала себе і була перед собою правдивою, то розгубилася б, куди подіти свій новий спосіб буття: бо якщо так триватиме й надалі з моїми уривчастими візіями, увесь світ має перевернутися догори дригом, щоб я могла в нього вписатися.

Я втратила щось надважливе, щось, що вже не має цінності. Мені воно не треба. Це наче я втратила третю ногу, яка досі не давала мені змоги ходити, проте робила з мене непохитну триногу. Я втратила цю третю кінцівку і стала тією, ким ніколи не була. І ніби знову маю те, чого ніколи не мала: лише дві ноги. Я знаю, що двох ніг достатньо, щоб ходити. Проте мені бракує третьої зайвої, і це мене лякає: саме вона допомагала мені віднайти себе, навіть не зобов'язуючи шукати.

Я розгублена, бо втратила те, в чому ніколи не мала потреби? У цьому моєму новому боягузстві — боягузтво, тоб-

то те, що трапилося зі мною нещодавно, — моя найбільша пригода; це моє боягузтво є таким широким полем, що лише надмірна хоробрість дає мені змогу прийняти його, — у моєму новому боягузстві, такому, наче прокидаєшся зранку вдома у незнайомця: не знаю, чи вистачить мені мужності просто піти. Заблукати складно. Складно настільки, що я, мабуть, одразу виявлю спосіб віднайти себе, навіть якщо знову віднайти себе — це омана, заради якої я живу. Досі віднайти себе — для мене означало уявляти себе людиною й заглибитися в неї: втілювала себе у цій упорядкованій людині, та навіть не відчувала величезних зусиль творення, яким і було життя. Уособлення цієї людини для мене було в третій нозі, тій, що тримала мене на поверхні. А зараз як? чи стала б я вільніша?

Ні. Знаю, що досі не почуваюся вільною, що знову блукаю в роздумах, адже я маю на меті відшукати: задля безпеки називатиму словом «відшукати» момент, коли побачу вихід. Чому мені бракує мужності просто знайти вхід? О, я знаю напевне, що увійшла. Але мене злякало те, що не знаю, куди той вхід веде. І раніше я ніколи не дозволила б собі увійти, не знаючи навіщо.

Однак учора я за лічені години втратила людську подобу. Якби мені вистачило хоробрості, я б дозволила собі заблукати. Але я боюся нового і боюся незрозумілих відчуттів: хотілося б завжди мати впевненість принаймні в тому, щоб думати, що розумію, я не знаю, як просто змиритися з дезорієнтацією. Як пояснити те, що мій головний страх — це саме... бути? І все-таки іншого шляху не існує. Як пояснити те, що мій найбільший страх — це далі жити, хай що б сталося? Як пояснити те, що мені нестерпно спостерігати, просто через те, що життя є інакшим, ніж мені здавалося — ніби раніше я знала, чим воно є! Чому як просто спостерігати, то це призводить до такого безладу?

І до розчарування. Проте розчарування в чому? Якщо, навіть не усвідомлюючи, я ледве витримувала свій шой-

но доведений до пуття лад? Можливо, розчарування — це страх уже не бути частиною системи. Втім, варто зазначити ось що: насправді, дуже пощастило тому, хто врешті розчарувався. У тому, якою я була раніше, не було нічого доброго. Однак саме тому я врешті створила з нього найкраще: надію. Із власного зла я створила майбутнє добро. Чи це означає, що страх з'явився від того, що мій новий спосіб не має сенсу? А чому б мені не довіритися тому, що відбувається? Мені доведеться ризикнути й довірити себе священній випадковості та замінити долю — ймовірністю.

Однак чи відкриття в дитинстві схожі на відкриття, що відбуваються в лабораторіях, коли знаходиш те, що шукаєш? Чи то вже у дорослому віці я перелякалася і створила третю ногу? Та чи матиму я, доросла, дитячу сміливість для того, щоб загубитися? Загубитися означає вирушити на пошуки без усвідомлення того, що робити з тим, що знайшов. Дві ноги, щоб іти, без третьої, що затримує. А я хочу бути затриманою. Не знаю, що робити із жахаючою свободою, що може мене погубити. Та чи була я задоволена у такому ув'язненні? чи там було — таки було — те незбагненне, розбуркане щось у моєму щасливому невільному повсякденні? Чи там був — таки був — якийсь страх, до якого я так звикла, що ототожнювала той тремтливий страх з існуванням. Таки був? Також, так, також...

Мені стає так страшно від усвідомлення, що минули години — і я втратила свою людську подобу. Я не знаю, чи зможу знайти нову на заміну тій, яку втратила. Доведеться бути обережною, щоб потай не застосувати нову третю ногу, яка відростає легко, немов трава, а я потім називатиму ту захисну реакцію «правдою».

Водночас я так само не знаю, як сформулювати те, що зі мною сталося. А те, що не має форми, для мене не існує. А що, якщо правда в тому, що ніколи нічого не існувало?! Може, зі мною, власне, нічого і не сталося? Я можу зрозу-

міти лише те, що стається зі мною, але стається лише те, що я розумію — а що мені відомо про решту? решти не існувало. Можливо, нічого не існувало! Можливо, стався лише повільний величезний розпад. І моя боротьба проти цього розпаду в тому, аби спробувати надати йому форми? Форма обрамлює хаос, форма надає конструкції аморфній субстанції: бачити нескінченну плоть — це бачення божевільного, проте, якщо розрізати плоть на шматки і розділити її на дні і голоднечі, вона перестане бути втіленням занепаду і божевілля: вона знову стане гуманізованим життям.

Гуманізоване життя. Я надто гуманізувала життя. Але як мені тепер бути? Чи маю я дотримуватися всеохопного бачення, навіть якщо це означає триматися за незбагненну правду? Чи варто надавати форми небуттю і втілити в собі власну безтілесність у такий спосіб? Проте мені ще так далеко до розуміння. Раніше, хоч як я намагалася, моя обмеженість викликала у мене фізичне відчуття дискомфорту, будь-яка думка впиралася мені в чоло. Незабаром я була змушена без жалю визнати перешкоди, які створював для мене брак інтелекту, і відректися від такого шляху. Я знала, що приречена думати мало, мої думки обмежує плоть. Тоді як мені зараз відродити в собі думку? Може, тільки думка мене і врятувала б, я боюся пристрасті.

Бо маю врятувати завтрашній день, бо я повинна залишитися цілісною, бо не можу дозволити собі розпастися, бо мені неминуче доведеться сформувавши жахливу нескінченну плоть і розрізати її на такі шматки, що могли б поміститися у щось розміром з мій рот, або щоб мій погляд міг їх охопити, адже я неминуче піддамся потребі надати всьому форми, потребі, яка постає з мого страху бути необмеженою — тоді, принаймні, лишіть мені мужність дозволити цій формі наростати на мені самотійно, немов кора, яка твердне сама собою, клуби вогню, що охолоджуються в землі. І вдосталь мужності, щоб опиратися спокусі вигадати форму.

Кінець безкоштовного
уривку. Щоби читати
далі, придбайте, будь
ласка, повну версію
книги.